

Régi sírköveinkről.

Régi szobrászatunk reánk maradt művei közt alig érdemel valami nagyobb tiszteletet és tanulmányt ősi sírköveinknél. És milyen állapotban találjuk majd kivétel nélkül ezen százados maradványokat, honi történetünk, műiparunk és hajdani műveltségünk magas fokozatának ezen tagadhatatlan tanúit?!

Másutt ez nincs így, s különösen alig van nemzet, mely ősi emlékeit oly becsben tartotta volna, mint az olasz, akár szabad ég alatt álljanak századok óta, akár templomaikban őriztessenek. A szabadon állókat korlátok védik, talán nem annyira emberek mint barmaik ellen; a templomokban az emlékek mellé alkalmazott vékony vas sorompók gátolják a rajtuk való járkálást. — Mennyire bámultam a florencz-vidéki Certosában a padlatba eresztett négyszázados sírköveket, melyek annyira épek, mintha csak tegnap tétettek volna le, nem rég pedig Lipcse egyik templomában egy farekesz által védett síremléket láttam, míg nálunk épen azt kellene csodálnunk, ha valahol, még a templomok belsejében is, valami ép szobrászati művet találánk.

Hogy állításom igaz, tanusítják legnevezeteseb embereink síremlékei. Nézzük *Kinizsi Pál* sírkövét a *nagy-vásonyi* magtárban, a *Hunyadiak* roszul és értelmetlen összetoldott sírlapjait a gyulafehérvári főegyházban; szálljunk le az esztergomi úgynevezett basilika sírboltjába, vagy vizsgáljuk a győri káptalan dombnak egyik házában a lépcsőzet alatt elterült, és bár felírásának egy része földve van, még is egyik legrégebb emlékünket, mely valamikor két káptalani tag sírját jelölé, mainap pedig minden ki- és bejáró által olvashatatlanná csiszoltatik, és nem fogunk-é csodálkozni, hogy ennyi egykedvőség, szántsándékos rongálás, sőt itt nem is említhető kegyeletlen eldísztelenítés mellett, még annyi darabunk is van, a mennyit csak *Ipolyi* jeles, középkori szobrászatunkat tárgyaló, munkájában volt képes elősorolni!

De akárhányat közlött t. barátom, mégis maradtak itt-ott hasonló emlékek, melyekből a véletlen nekünk is engedett néhányat böngészni, és a hazai szobrászat oly remekei gyanánt felhoznunk, melyek eléggé mutatják, *hogy műiparunk a középkorban sokkal magasabb fokon állott az akkori európai műveltség irányában, mint mi ugyan ahhoz irányozva jelenleg állunk; úgy, hogy e tekintetben valóban szomorító hanyatlást és pangást kell szemünkre lobbantanunk!* — Örömet visszavonom ezen sorokat, ha valaki az ellenkezőt bírja bebizonyítani!

Kiadatlan síremlékeink közül itt csak a legújabb látottakat szándékom tárgyalni. Szepesti utamban, melyet múlt májusban tettem, *Sirokán* kellett étetnem. *A templom*, a mint a hegyről leereszkedtünk újdonszerűnek látszott, de mivel keletelt szentélye a hajójánál valamivel alacsonyabb, gyanítám, hogy legalább ez régiebb lehet. A mint a kerekded fal kerítésen beléptem, s a nyugati ajtóval szemközt egy újabb időben készített fülkében gyönyörűen faragott vörösmárvány sírlapot láttam; az infulás és pedumos főpap

feje szép szövettű párnán nyugszik, hasonló szövettű a tunicella és a pásztori bot veluma is; jobbában csinos sarku könyvet tart. A felírás mennyire olvasni lehetett ez:

felül: hic. i. acet · Reverēdus · in · xpo

balra: pater · dñs · Ladislaus § Syroka Ep . . . . olicii § suffr aganeus ?

alsó része betűjeinek csak végét lehet látni, a többi be van falazva;

jobbra oldalt: it § xx (czímer) iii § die mensis § ianuarii § año § dni § 1 · 8 · 1400.

Az egészet talán így kell olvasni: Hic iacet Reverendus in Christo pater, dominus Ladislaus. Syroka Episcopus, vagy Episcopus olim Suffraganeus . . . ? qui obiit 24-a die ianuarii anno domini 1410 ? vagy inkább 70 — 90 ?

Az idő rövidsége nem engedé meg a tüzetesb vizsgálatot, csak azt sajnáltam, hogy ezen valóban remek kő olvashatlanságig be van falazva és kőragasztással bemaszátolva.

Czímertanilag érdekes a bal láb táján (lábai eltörvék) álló paizs, melyen nyílt lilomos koronából kiterjesztett szárnyú *sirály* nő ki, fején lobogó dependenciás infula van, egyenes csőrében gyűrűt tart. *Myskovszky* barátom becses figyelmébe ajánlom.

A templom szentélye boltívezetes, egyenes végű, régi ablakai részint befalazták, részint újakkal fölcserélvék; a hajdani szentségházat a papiszékekkel együtt befalazták, mint a kopogtatás bizonyítja.

* * *

A másik, nem kevésbé érdekes sírkő töredékre figyelmeztetett jan. 24-kén írt levelében keméndi *Várady* Ádám, buzgó régészünk. Ezen műemlék áll Budán ts. *Kemény* István pénzügyi miniszteriumi pénztárnok úr új-utcai 696. számú házának az Albert-útra kiszögellő kertje felső részében; és mint gyanítani lehet a budavári főtemplomból vagy a körül fenállott régi temetőből, mint a többi a pénzügyminiszteriumi épület hátsó udvarában sokáig hevert kövek, kidobtván, mint egy ülökének támasza ide került, és így a befalazástól megmentetett.

E nevezetes kőnek, (l. köv. l. 1, ábra) a földből kilátszó körirata ez:

felül: hic · est · sepult⁹ · magnific⁹ · dñs · iohā

balra: neš · groph · de · ic

a jobb oldal felső végén:

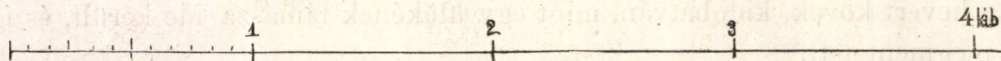
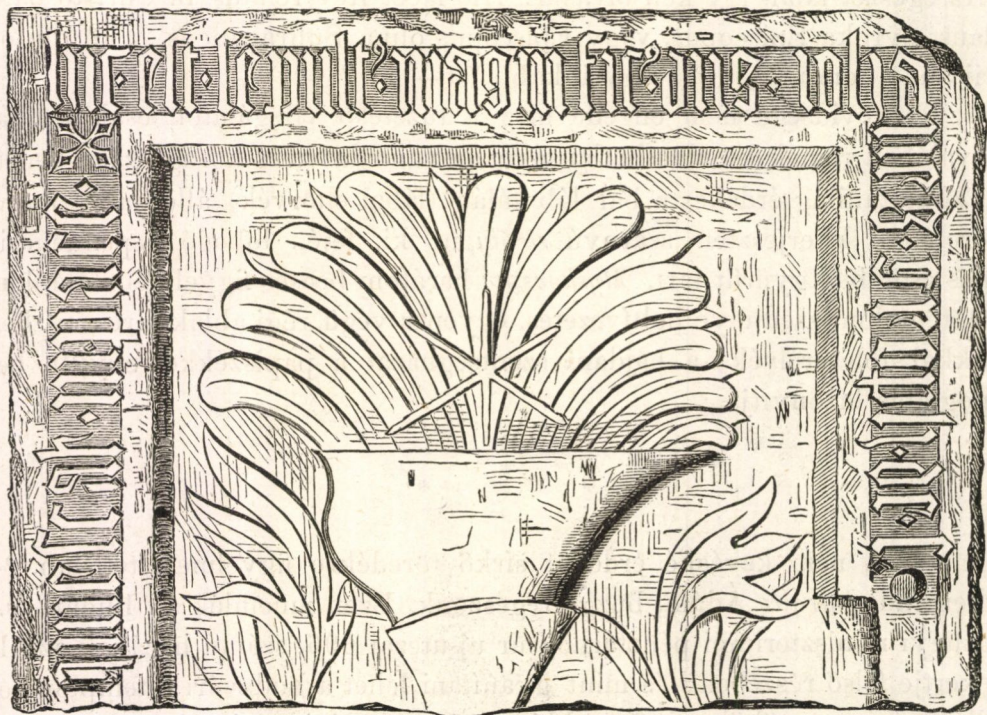
. . . . quietat · in · pace · X

Várady úr *groph* után *defunctus*-t akar olvasni, holott a *de · í* világosan a *prae-dicatumot* előzte meg. Említett levelét folytatva, ezt írja: „Továbbá az emléksírkő közepén szintén dombor metszettel egy egészen *kinyitott tulipán virág* szemlélhető, mely nézetem szerint a *Groph család czímerét* — habár egyszerű képletben is, *nem jelképezhette*; hanem inkább a halandóság jelképét ábrázolja“ . . . . .

Megtekintve az emléket a helyszínén, azon virágcserepféléből fejlődő *tulipán-virág* helyett gyönyörűen sztylizált sasszárnyat találtam paizsdíszül, és a szárnyon egy *hatágú* csillagot.

Tudakozódván a *Groph* család után, midőn már *Czinár Index Alphabeticusát* is forgattam és ott Anna, vidua Pauli de Groff 1438- és Petrus f. Pauli et Annae de Gróff-ot találtam — *Ipolyi* a Bazini grófokra figyelmeztetett, mire azoknak csillagos czímere mint azt Szent-Györgyről és *Wagner Collectaneaiból* ismertem, eszembe jutott, és tudós barátomtól számos, a Bazini és sz.-györgyi grófokra vonatkozó, rajzban őrzött, és sajnos, hogy

még eddig napvilágot nem láthatott, csillagos és sasos czímert megvizsgálván többé kétség sem lehet, hogy a de . . . . . groph de sancto georgio et bozin-nal pótlendő. Mily meglepő lenne, ha valamely szerencsés véletlen ezen érdekes kőnek alsó részét is kezünkbe ját-szaná, és így a muzeumi körégiség tárába legnagyobb előzékenységgel oda ajándékozott töredéket ki lehetne egészíteni.

1. ábra.

Hogy ezen Groff-ok alatt valóban a *Bozini* grófokat kell értenünk: kitűnik *Kaprinai Hungariae Diplom.* II. rész 218. lapjából, úgy szintén gondoljuk, hogy a kő betűi és egész művezete után indulva azon *Jánosé* az említett sírkő, kit *Wagner Collectaneaiban*, a II-dik tized, György fiával felhoz, kit Mátyás király erdélyi vajdává nevezett ki, és midőn hozzá hűtlen lett, neki 1467-ben megkegyelmezett. Ezt csak a kő második részéből lehetne biztosan értenünk; jelenleg pedig ezen valószínűséggel kell megelégednünk.

* * *

Várady úr levelében egy másik sírkőnek megismertetését is igéri, melyet horog-szeghi Szilágyival, Corvin Mátyás nagybátyjával hoz érintkezésbe, „mivel *vadkecske* fővel és góth irással van ékesítve.“ Azon emlékkövet, mely egy ház falába úgy van belerakva, hogy a jobbra álló sort olvasni nem lehet, már múlt év október havában rajzoltam le és mennyire lehetett köriratát el is olvastam, azért még is azon becses figyelmeztetésért kö-szönetet mondok. A felül szögleteinél tompított hosszukás követ (1. köv. l. 2. ábra) paizsa czímere és sisakjánál, de még inkább irásánál fogva is a Hunyadiak koránál régiebbnek

tartom; a jobb felé ágaskodó állatot kecske-baknak, nem pedig zerge-baknak nézem, az írást pedig így magyarázom: HEC | EST | SE | PVLTVRA . . VND FILY | BERNARD · De · PVO ... DE, ?

Magam is inkább szerettem volna ezen szép követ a *Szlágyi* családnak odaitélni; azonban, ha mindjárt szent Lőrincz zárdájából is került volna, mint állítatik a jelenlegi háztulajdonosné birtokába, abból még az ország kormányzójának családjára nem lehet következtetni.

* * *

Ha ezen műemlékeket a nemzeti muzeumban levő középkori kőemlékek közé lehetne sorozni, nagyon örvendének, mert sem hazánkfiai, sem az idegenek nem fognak fáradozni, hogy a széttört köveket a főváros két részében fölkeressék, míg ellenben a m. n. muzeumban együttesen tanulmányozhatják, sőt ha még későbben egyiknek vagy másiknak darabjai elő fognának kerülni, az összevalók mindig hamarabb egyesíthetők, mint ha magán birtokban maradnak.

Rómer Flóris.

2 ábra.